

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Portfolio dovedností žáka jako nástroj lepšího vstupu absolventů na trh práce

PDF verze iMetodiky Portfolio dovedností žáka jako nástroj lepšího vstupu
absolventů na trh práce

kolektiv autorů

Obsah

Cíl studia	4
Studijní text	5
Úvod	5
Kontext – osobní portfolio a trh práce	5
Portfolio žáka – vymezení pojmu, přínosy, přidaná hodnota	7
Obsah portfolio žáka – příklady dokumentů a záznamů	9
Typy portfolio žáka, jejich možné využití podle účelu a funkcí	10
Formy vedení a možné způsoby archivace žákovských portfolio	12
Doporučení pro využívání portfolio žáka ve výuce	14
Hodnocení žáků prostřednictvím portfolio – používané přístupy	15
Doplňující text	17
Zahraniční zkušenosti s využíváním portfolio – výběr příkladů	17
Obsah portfolio žáka – příklady dokumentů a záznamů	18
Formy vedení portfolio žáka	18
Žákovské portfolio a Europass	19
Uplatňování principů ECVET při využívání portfolio žáka	24
Uplatňování principů EQAVET při práci s portfolioem žáka	27
Přílohy	29
Příloha č. 1: Výhody a nevýhody různých technických řešení portfolio žáka	29
Příloha č. 2: Elektronická archivace dokumentů pomocí školního systému Bakaláři	29
Příloha č. 3: Příklady využívání portfolio žáka v praxi	29
Příloha č. 4: Příklady dobré praxe: portfolio žáka	29
Příloha č. 5: Ukázka jednotky výsledků učení – „Aranžování“	30
Příloha č. 6: Šablona pro popis jednotky výsledků učení	30
Pojmy	31
Career management skills	31
Certifikát Youthpass	31
Cyklus kvality	31
Dobrovolnické aktivity	31
E-portfolio	31
Europass	31
Evropská dobrovolná služba (EDS)	32
Formativní hodnocení	32
Hodnotící portfolio	32
Jednotka výsledků učení	32
Open badges	32
Osobní portfolio	32
Portfolio žáka	32

Pracovní portfolio	33
Sumativní hodnocení	33
Ukázkové portfolio	33
Shrnutí	34
Zdroje	35
Údaje o této iMetodice	36

Cíl studia

Metodika si klade za cíl seznámit uživatele s pojetím a výhodami využívání portfolio žáka jako jednoho z užitečných nástrojů dokumentace znalostí, dovedností, zkušeností a úspěchů, který může zlepšit jejich šance na pracovním trhu. Čtenáři se dozvědí, k čemu portfolio slouží a jaké může mít přínosy pro žáka i další subjekty (rodiče, učitele, zaměstnavatele aj.). Ukazuje, jak mohou učitelé nebo jiní mentoři (instruktoři z firem, kariéroví poradci...) žákům pomoci s vedením a rozšiřováním portfolio a učit je s portfolioem smysluplně pracovat.

Aby mohli učitelé žákům pomáhat při rozvíjení jejich dovedností pro spravování vlastního portfolio, potřebují znát možnosti a případná omezení různých forem vedení a archivace portfolio i možných technických řešení. V metodice najdou i konkrétní příklady využívání žákovského portfolio v praxi.

Studijní text

- Úvod
- Kontext – osobní portfolio a trh práce
- Portfolio žáka – vymezení pojmu, přínosy, přidaná hodnota
- Obsah portfolio žáka – příklady dokumentů a záznamů
- Typy portfolio žáka, jejich možné využití podle účelu a funkcí
- Formy vedení a možné způsoby archivace žákovských portfolio
- Doporučení pro využívání portfolio žáka ve výuce
- Hodnocení žáků prostřednictvím portfolio – používané přístupy

Úvod

V projektu MOV vzniká sada nástrojů pro zkvalitňování odborné přípravy žáků na pracovištích smluvních partnerů. Jedním z těchto nástrojů je žákovské portfolio, které může sloužit pro účel shromažďování informací o dovednostech žáků získaných v rámci praktického vyučování nebo jako diagnostický a hodnoticí nástroj pro monitorování a zajišťování kvality odborného výcviku / odborné praxe žáků zejména na pracovištích smluvních partnerů.

Cílem portfolio žáka je poskytnout informace o absolvovaném odborném výcviku / odborné praxi žáka v reálném pracovním prostředí a o kompetencích, které v průběhu vzdělávání získal. Portfolio bude využívat žák, škola i zaměstnavatel.

Učitelé odborných škol dosud nemají k dispozici souhrnnou metodiku pro založení a práci s portfolio a chybí jim metodická podpora při zavádění portfolio do výuky. Projekt MOV si vedle jiných úkolů klade za cíl tuto mezeru vyplnit a ukázat školám, pro jaký účel a jakým způsobem lze portfolio ve výuce využívat.

Návrhy uvedené v textu jsou v souladu s Doporučením Rady Evropské unie ze dne 15. 3. 2018 o Evropském rámci pro kvalitní a efektivní učňovskou přípravu (2018/C 153/1).

Součástí textu jsou i vybrané příklady dobré praxe, tj. co se při využívání portfolio ve výuce osvědčilo, případně kde jsou možná úskalí a jak se jim vyhnout.

Navržená podoba portfolio má v projektu MOV přímou vazbu na vymezené jednotky výsledků učení, které vytvářejí školy ve spolupráci s firmami pro realizaci praktického vyučování žáků v reálném pracovním prostředí.

Kontext – osobní portfolio a trh práce

Rychlé změny na trhu práce a proměňující se poptávka po kvalifikacích přinášejí do našeho života nové výzvy. Životní cyklus odborných dovedností se zkracuje a s tím souvisí

proměna způsobů zaměstnávání lidí i jejich kariérních drah. Dříve pracovník nastoupil k určitému zaměstnavateli a setrval u něj obvykle po celý život, obsah jeho práce se příliš neproměňoval, a pokud přece jen ano, stačilo takového pracovníka vyslat na školení nebo ho proškolit přímo na pracovišti. Dnes je naproti tomu situace velmi proměnlivá a nepřehledná. Mnohé profese zanikají, jiné vznikají, kvalifikace zastarávají nebo se stávají zcela nevyužitelnými, případně mají jiný obsah než dříve. Prudce vzrůstají požadavky na zaměstnance, především z pohledu nových znalostí a dovedností. To přináší nový trend: člověk bude muset za svůj život ovládnout celou řadu nových znalostí, dovedností, zkušeností a přístupů, které si neosvojil ve škole. Také bude zřejmě i několikrát za život měnit své zaměstnání, povolání, profesi či kvalifikaci, a kvůli tomu si bude muset soustavně osvojovat různé pracovní i další zkušenosti.

Aby mohl člověk doložit, jaké kvality a kompetence může nabídnout na trhu práce, bude pravděpodobně ve větší míře využívat určitou formu zaznamenávání svých zkušeností a dokumentace dosažených výsledků. Jednou z možných forem dokumentace je **osobní portfolio**, které v nejobecnějším smyslu představuje soubor důležitých dokumentů, které ilustrují a dokládají kompetence jeho vlastníka, které si osvojil v průběhu života. Vzhledem k předpokladu členité a často i klikaté profesní dráhy člověka a velkých možností pro získávání pracovních i mimopracovních zkušeností v průběhu života může osobní portfolio sloužit pro uchování důkazů o získaných dovednostech a zkušenostech.

Osobní portfolio lze chápat nejméně v následujících významových rovinách. Může být chápáno jako nástroj pro:

- evidenci zkušeností a shromažďování důkazů o výsledcích vlastní činnosti;
- sledování vlastního pokroku a sebehodnocení;
- sebe prezentaci (potenciálním zaměstnavatelům, klientům atd.).

Osobní, případně profesní portfolio si tradičně vedou profesionálové v oblasti uměleckých oborů (např. výtvarníci, hudební skladatelé, spisovatelé, scénáristé, herci), kteří si vytvářejí sbírky svých výtvorů či přehledy svých angažmá, aby je mohli ukázat potenciálním zákazníkům, zaměstnavatelům nebo uměleckým agenturám. K vedení portfolia jsou dále podněcováni učitelé, lektori dalšího vzdělávání a další skupiny profesionálů. Koncept portfolia se tak postupně dostává do stále většího povědomí širší veřejnosti a v budoucnu se s ním budeme setkávat stále častěji.

Osobní portfolio není statický dokument a stále se doplňuje a proměňuje. Člověk ho může v průběhu života doplňovat o nové podklady a třídit je v souladu s účelem, pro který chce portfolio využít. Osobní portfolio tak může sloužit jako vodítko při zpracování profesního životopisu, jako příloha k již vytvořenému životopisu nebo jako soubor informací o vlastní vzdělávací a profesní dráze, k nimž se člověk může retrospektivně vracet a připomenout si své výsledky a úspěchy. Osobní portfolio tak „putuje“ společně se svým vlastníkem a proměňuje se společně s ním podle toho, jak nabývá životní a pracovní zkušenosti. Je to nástroj pro zaznamenávání výsledků celoživotního učení (včetně učení se prací v průběhu pracovního procesu). Dá se tedy říci, že tvorba osobního portfolia je celoživotní projekt.

Portfolio žáka – vymezení pojmu, přínosy, přidaná hodnota

Variantou osobního portfolia je **portfolio žáka**, které se obecně chápe jako nástroj pro dlouhodobé shromažďování informací o dosažených výsledcích, zkušenostech, postupu učení a dalších kvalitách, které si žák osvojil v průběhu školního vzdělávání i mimoškolních aktivit. Může jít například o:

- soubor záznamů o žákovi, jeho výsledcích dosažených v průběhu školní docházky (včetně praktického vyučování, brigád, zahraničních stáží apod.) i mimoškolních aktivit (dobrovolnictví, zájmová činnost, kurzy...);
- nástroj pro dlouhodobé shromažďování informací o výsledcích a postupu učení žáka, jeho pokroku při osvojování pracovních a dalších dovedností, zkušeností, úspěchů (účast v soutěžích, absolvování odborných kurzů aj.);
- zdroj cenných informací o žákovi, které lze využít k různým účelům (např. jako informace pro učitele a rodiče o pokroku žáka, podklad pro kariérové poradenství, zpětnou vazbu pro žáka, přílohu k životopisu...).

Na základě shromážděných záznamů lze žákovi poskytovat zpětnou vazbu, případně může vlastní sebehodnocení provádět sám žák, práci s portfoliem lze také využívat pro rozvoj dovedností žáka pro řízení vlastní profesní a vzdělávací dráhy (tzv. **career management skills**¹). Zároveň může portfolio sloužit pro sledování procesů učení žáka a jeho pokroku (z pohledu učitele), hodnocení žáků na základě portfolia a vlastní sebe prezentaci žáka (před třídou, zkušební komisí atd.).

Termín portfolio se v oblasti školního vzdělávání používá od 90. let 20. století. Nejčastěji se setkáváme s portfolii v oblasti jazykového vzdělávání (pro tento účel dokonce vznikl nástroj pod názvem **Evropské jazykové portfolio**²). V České republice zatím není využívání portfolií v prostředí školy plošně rozšířené a není příliš frekventované. V podmínkách českých škol se práce s portfolii využívá hlavně na základních školách. Na školách středních je jejich využívání zatím ojedinělé, nejvíce ho využívají školy umělecké. Jedním z důvodů, proč střední odborné školy zatím portfolio nevyužívají ve větší míře, může být to, že učitelům chybí praktický návod, jak lze s portfoliem v odborném vzdělávání pracovat.

Zkušenosti z praxe ukazují, že využívání portfolia má přínosy pro všechny zúčastněné: žáky, jejich rodiče, učitele, instruktory praktického vyučování i zaměstnavatele.

Pro žáka má využívání portfolia hned několik přínosů. Jeho prostřednictvím může:

- sledovat a hodnotit svůj vlastní rozvoj a pokrok při osvojování důležitých pracovních dovedností v čase;
- zaznamenávat své úspěchy a zkušenosti včetně jejich reflexe;
- prezentovat svůj profil potenciálnímu zaměstnavateli.

¹Publikace *Career management skills*

²Informace o *Evropském jazykovém portfoliu* na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Tvorba vlastního portfolia a práce s portfoliem vede žáky k samostatnosti a odpovědnosti za výsledky vlastního učení, podporuje sebereflexi a adekvátní sebezpoznání žáků, a tím zkvalitňuje proces jejich rozhodování o další vzdělávací a pracovní dráze. V konečném důsledku posiluje motivaci žáků k učení a jejich zodpovědnost za vlastní odborný i osobní rozvoj. Zejména při dlouhodobém využívání portfolia poskytuje žákům i dalším subjektům důležitou zpětnou vazbu o jejich pokroku a úspěších v čase.

Vlastní reflexe toho, co se žák naučil, co si osvojil např. v průběhu odborného výcviku, odborné praxe, různých brigád, zájmových činností či dobrovolnických aktivit, může žákovi pomáhat při „zvědomování“ vlastních zkušeností, znalostí a dovedností. Zároveň může práce s portfoliem napomáhat prevenci předčasných odchodů žáků ze vzdělávání tím, že díky zpětnému hodnocení svých výsledků může žák najít novou sebedůvěru a motivaci k učení v případě dočasného selhávání ve výuce (může si uvědomit, co všechno už vlastně umí).

Portfolio také může žákovi po ukončení studia pomáhat při hledání vhodné práce a přípravě na pohovory u potenciálních zaměstnavatelů. Informace shromážděné v portfoliu může promítnout i do přípravy motivačního dopisu.

Práce s portfoliem může být přínosem i pro rodiče žáků. Rodiče mohou jeho prostřednictvím sledovat výkony a úspěchy svého dítěte a získat tak reálnou představu o jeho silných, případně i slabých stránkách. Informace shromážděné v portfoliu mohou být zajímavé i pro prarodiče a další blízké osoby.

Ve vzdělávání může práce s portfoliem sloužit nejen k dokumentaci výsledků dosažených žákem v průběhu výuky nebo praktického vyučování, ale také k včasnému odhalení případných nedostatků a prevenci školní neúspěšnosti. Učitel může na základě portfolia hodnotit celkovou úroveň dovedností žáka a podle toho zvolit další postup, případně stanovit nezbytná opatření pro nápravu nedostatků nebo doporučení pro další rozvoj žáka. Při hodnotícím rozhovoru nad portfoliem je posilováno aktivní zapojení žáka do procesu učení a je podporován rozvoj jeho klíčových kompetencí.

Portfolio žáka by nemělo být účelovým dokumentem sloužícím pouze pro sledování pokroku žáka a jeho hodnocení. Mělo by se stát průvodcem žáka po jeho vzdělávací dráze a mělo by s ním „putovat“ i po ukončení školní docházky a přechodu na trh práce. Žák jeho prostřednictvím může zjišťovat, jak se postupně rozvíjí jeho dovednosti, kompetence a jeho celkový potenciál, může se na jeho základě profilovat a posilovat svoje silné stránky. Portfolio tak může žákovi sloužit jako zpětná vazba o osvojených znalostech, dovednostech a zkušenostech i jako zdroj pro posilování jeho sebedůvěry a motivovat ho ke zlepšování vlastních výkonů. Zároveň si žák vytváří přehled, co může nabídnout potenciálnímu zaměstnavateli.

Obsah portfolia žáka – příklady dokumentů a záznamů

Pro podobu portfolia ani pro jeho využívání neexistuje žádný jednotný model nebo jednotná šablona, je proto možné se setkat s řadou různých pojetí. Vždy bude záležet na kontextu a účelu, pro který se portfolio vytváří. Také jednotlivé obory mají svá specifika a jednotná podoba portfolia se pro ně nehodí.

Portfolio může obsahovat různé typy materiálů v závislosti na účelu jeho využití. Vždy platí, že by se mělo jednat o materiály dostatečně pestré a reprezentativní, aby portfolio podávalo komplexní obrázek o znalostech a dovednostech žáků, jejich zapojení do různých projektů a jejich úspěších. Práci s portfoliem usnadňuje a zefektivňuje předem daná struktura.

Součástí portfolia žáka mohou být následující druhy materiálů:

- vysvědčení, výsledky zkoušek;
- diplomy, certifikáty (doklad o dosaženém vzdělání nebo absolvovaném kurzu, stáži, umístění v soutěži apod.);
- záznam ze zájmových aktivit a dobrovolnických zkušeností;
- reference, hodnocení výkonů žáka ze strany učitele/instruktora aj. (např. po absolvování odborného výcviku ve firmě, stáže...);
- dokumentace vlastních výsledků/produktů (např. vlastní návrhy, fotografie výrobků, články v novinách o umístění v soutěži...);
- materiály ukazující proces učení ve škole i mimo ni (písemné práce, úkoly, výkresy, koncepty, náčrty, připomínky atd.);
- sebehodnocení žáka, zpětná vazba od jiných osob (učitelů, instruktorů, spolužáků, případně jiných osob);
- a další.

Výběr materiálů by měl vytvářet komplexní obrázek o procesu a výsledcích učení konkrétního žáka a měl by být dostatečně reprezentativní. Evidence výsledků dosahovaných žákem by měly vycházet z více zdrojů.

Rozmanitost oborů v odborném vzdělávání ovlivňuje podobu portfolia i výběr materiálů. Jiné požadavky na obsah portfolia budou mít obory umělecké, jiné obory gastronomické, elektrotechnické nebo strojírenské. Podle specifika konkrétního oboru vzdělání se mohou žáci prezentovat ukázkami či fotografiemi svých produktů, zařazovat do portfolia dokumentaci svých výsledků ze soutěží, přehlídek či výstav, články o svých úspěších, evidenci a záznamy z exkurzí, průběhu odborného výcviku, odborné praxe nebo brigád apod. Vždy jde o to, aby žák doložil, na jaké úrovni si osvojil určité poznatky a dovednosti, kde a kdy je uplatnil a s jakým výsledkem. Pro sledování rozvoje odborných dovedností je vhodné do portfolia průběžně zařazovat výsledky práce žáka z každého ročníku, aby byl patrný nárůst dovedností v čase. Stejně tak je užitečné do něj začlenit fotografie a další dokumentaci týkající se osvojení specifitějších dovedností nad rámec ŠVP (např. dopékání pečiva, ruční ozdobné vyřezávání ovoce – carving, pokládka parket, baristický či someliérský kurz aj.).

Portfolio má velký potenciál zejména při dokumentování zkušeností žáků získaných v prů-

běhu odborného výcviku nebo odborné praxe na pracovišti smluvních partnerů. Do portfolio si mohou ukládat záznamy zaměstnavatele o svých výsledcích (např. osobní záznam po absolvování jednotky výsledků učení), různá osvědčení, certifikáty (některé školy např. umožňují žákům složit zkoušku na konci tzv. **certifikovaného modulu**³) apod.

Typy portfolio žáka, jejich možné využití podle účelu a funkcí

V praxi se můžeme setkat s různým pojetím portfolio. Může jít o portfolio tematická, oborová, předmětová, žákovská, učitelská, školní apod. Některá pojetí jsou komplexní (zahrnují více funkcí), jiná jsou zúžená pouze na některý aspekt portfolio (např. deníky praxe, které mohou být součástí portfolio, ale nezahrnují všechny jeho funkce). Všechna pojetí jsou shodná v tom, že představují soubor dlouhodobě shromažďovaných údajů o výkonech konkrétního žáka.

Další pojetí vycházejí z účelu, pro který chceme portfolio využít. Tato pojetí se liší zaměřením, podobou a způsobem využití portfolio podle toho, zda mají primárně poskytovat zpětnou vazbu žákovi (formativní hodnocení), nebo zhodnotit jeho studijní výsledky či posoudit studijní předpoklady (sumativní hodnocení). Účelu je podřízen obsah portfolio. Portfolio může být komplexní a spojovat v sobě více účelů. Forma se liší především výběrem informací a způsobem jejich uspořádání. V dalším textu se zaměříme na popis portfolio podle jejich účelu.

Portfolio mohou splňovat zejména následující účely:

- sebereflexe a sebehodnocení žáků, podpora jejich motivace k učení;
- posílení osobní účasti žáka na vlastním učení a přebírání odpovědnosti za jeho výsledky;
- plánování další výuky a její realizace (včetně opatření pro nápravu nedostatků);
- cenný zdroj informací pro rodiče žáků, navazující vzdělávací instituci, zaměstnavatele apod.;
- nábor (tj. výběr žáků při přijímacím řízení na vyšší stupeň školy, při přestupu žáků na jinou školu, na trh práce...).

Způsob práce s portfolio do značné míry závisí na tom, co se chceme o žákovi dozvědět a pro jaký účel chceme dané informace využít. Vhodně sestavené portfolio umožňuje sledovat vývoj a pokrok žáka v dané oblasti za určitý časový úsek (např. po absolvování odborného výcviku či odborné praxe ve firmě, zahraniční mobility, projektu, modulu aj.).

Portfolio je možné využít také při přechodu žáka mezi jednotlivými stupni vzdělání. Žákovi tak lze usnadnit přechod z jedné instituce do jiné a jeho integraci do nového prostředí. Učitel v nové škole může získat informace o předešlých výkonech žáka a odhadnout tak jeho stávající úroveň.

³Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků na VOŠ, SŠ, COP Sezimovo Ústí.

Podle účelu a způsobu využití se nejčastěji rozlišují následující tři typy portfolio:

- pracovní portfolio (resp. dokumentační portfolio);
- ukázkové portfolio (resp. reprezentační portfolio);
- hodnoticí portfolio (resp. diagnostické portfolio).

Pracovní portfolio představuje základní typ portfolio, který má nejširší záběr. Je zaměřeno na sledování průběhu a výsledků učení žáka ve škole i mimo školu. Tato ucelená varianta portfolio je hodně individuální, neslouží k hodnocení žáka ani k jeho sebeprezentaci. Funkce pracovního portfolio je především informační a dokumentační. Lze do něj zakládat různé materiály, jako jsou např. důkazy o výsledcích učení, materiály a podklady z výuky i mimo ni, učební pomůcky, poznámky pro inspiraci apod. Dále do něj mohou být zařazovány všechny materiály, které vznikají v průběhu výuky. Velmi významnou součástí pracovního portfolio jsou záznamy o pracovních zkušenostech a kompetencích získaných např. v rámci praktického vyučování na pracovištích smluvních partnerů školy, různých brigád, stáží nebo zájmových či dobrovolnických aktivit.

Zakládání materiálů provádí sami žáci, často se zapojením vyučujících (získávají od nich například instrukce, jaké materiály mají do portfolio zakládat, mohou se s nimi radit apod.). Při práci s portfolio často probíhá v předem určených (nejlépe pravidelných) intervalech třídění založených materiálů.

Na základě pracovního portfolio se následně může vytvářet portfolio ukázkové nebo hodnoticí.

Ukázkové portfolio slouží k představení toho nejlepšího, čeho žák za určité období dosáhl. Zakládají se do něj výhradně důkazy o dosažených výsledcích. Používá se zejména při přechodu žáka na další stupně vzdělávání a trh práce (např. v rámci přijímacích zkoušek na střední školy, při přechodu žáka na jinou školu, po absolvování školy na trh práce aj.).

Do ukázkového portfolio se zařazují pouze ukázky nejlepších výkonů žáka (např. nejlepší výkony za jeden školní rok, za ukončený cyklus vzdělání, za vyučovací předmět aj.). Výběr podkladů z pracovního portfolio (tj. „důkazního materiálu“) provádí sami žáci, obvykle bez zásahů vyučujících. Učitelé mohou sloužit jako konzultanti, na které se může žák v případě potřeby obrátit. K sebeprezentaci žáků slouží rovněž výběr ukázkových materiálů a výsledků činnosti žáka. Do ukázkového portfolio si může žák zakládat také záznamy z dobrovolnických a zájmových aktivit.

Hodnoticí portfolio slouží ke sledování průběhu a výsledků učení žáka po dobu školní docházky. Je určeno především pro poskytování zpětné vazby žákovi k výsledkům jeho činnosti, případně doplňuje souhrnné hodnocení žáka. Jeho základem bývá obvykle pracovní portfolio, které obsahuje všechny materiály z výuky. Hodnoticí portfolio pak vzniká rozšířením druhů údajů, které jsou do portfolio zařazovány (hodnocení žáka učitelem, sebehodnocení žáka, hodnocení žáka ze strany spolužáků, komentáře rodičů apod.), způsobem třídění materiálů a využitím při souhrnném hodnocení žáka. Výběr provádí žáci na základě rámcových pokynů učitele. Materiály by měly být dále tříděny. Pravidla třídění stanovuje obvykle učitel (po diskusi se žáky). Třídění by mělo probíhat v pravidelných in-

tervlech (týdenních až měsíčních). Výběr prací by měl spojovat maximální a minimální výkon. Často se používá kombinace kritérií pro výběr – materiál ukazující nejlepší výkon v dané oblasti za dané období, materiál ukazující nejslabší výkon, materiály ukazující typický výkon.

Formy vedení a možné způsoby archivace žákovských portfolioů

Formy vedení portfolio žáka

V zásadě se dají rozlišit dvě základní formy vedení portfolio žáka, které mají následující charakteristiky:

„Papírová“ forma (fyzický produkt: přenosné desky, složka, pořadač...)

- Materiály o žákovi se ukládají na volných listech, lze sem ukládat fotografie, výkresy, náčrtky a jiné podklady týkající se průběhu jeho vzdělávací cesty a ilustrující dosažené výsledky.
- Klade nároky na skladovací prostory (skříň, samostatná místnost...).
- Objem uložených dokumentů se stále zvětšuje, což může komplikovat manipulaci s dokumenty a jejich dohledávání.

Elektronické portfolio, e-portfolio (elektronické prostředí, platforma)

- Elektronický formát pro ukládání souborů – digitalizované dokumenty; lze sem ukládat texty, tabulky, prezentace, skeny dokumentů atd.
- Nezabírá místo, je snadno dostupné z různých elektronických zařízení.
- Snadná manipulace se soubory, lze je stahovat, aktualizovat, upravovat, kopírovat, sdílet...

Současným trendem je využívání elektronického portfolio, resp. **e-portfolio**. Jde o nový trend v pojetí portfolio a cestu, která zatím v ČR není dostatečně prozkoumaná (nejsou s ní dostatečné zkušenosti). Hlavní výhodou e-portfolio je to, že má všechny atributy portfolio „papírového“, avšak ve srovnání s ním obsahuje digitální, resp. digitalizované dokumenty, s nimiž lze pracovat s využitím nástrojů a možností výpočetní techniky (lze je stahovat, kopírovat, sdílet atd.). Elektronické portfolio také usnadňuje ukládání objektů či dat, které lze v „papírové“ podobě archivovat jen obtížně nebo to není možné vůbec (např. multimediální materiály nebo takové materiály, které svou podstatou nebo rozměrem nelze do „papírového“ portfolio založit).

V případě zavedení „fyzických“ žákovských portfolioů vzniká potřeba pro ně zajistit vhodné skladovací prostory přímo ve škole (skříň nebo jiný vyhrazený prostor, nejlépe vlastní místnost pro jejich ukládání s omezením přístupu k jednotlivým svazkům jen pro oprávněné osoby a se zajištěním jejich dostupnosti pro práci podle aktuální potřeby). Přidanou

hodnotou elektronického portfolia je to, že nezabírá místo a lze do něj průběžně doplňovat nejrůznější dokumenty (fotografie, videozáznamy aj.), aniž by bylo potřeba zvětšovat prostor pro jejich uskladnění. Protože řada škol řeší nedostatečné kapacitní prostory, jeví se jako výhodnější využívat právě elektronickou formu portfolia.

Elektronické portfolio je snadno dostupné ať již z vlastního či školního počítače, nebo z různých elektronických zařízení (pokud je složka uložena v cloudovém úložišti). Pokud je složka umístěna v cloudovém úložišti, je přístupná odkudkoliv a v aktuálním čase. Zjednodušuje se tak i vzájemná komunikace mezi žákem, učitelem/instruktořem, rodičem i dalšími oprávněnými subjekty nezávisle na jejich časových a organizačních možnostech. Určitý dokument lze nasdílet pouze konkrétní osobě, případně je možné poslat odkaz na dokument více lidem. Prostřednictvím přístupových práv lze povolit, omezit nebo zcela zakázat přístup různým uživatelům k jednotlivým dokumentům (nebo dalším objektům, jako jsou videozáznamy) uloženým v portfoliu. Při práci s elektronickými dokumenty je nezbytné zajistit jejich bezpečnost (např. šifrování obsahu).

K technickým výhodám e-portfolií patří zejména snadná práce s obsahem a dokumenty, doplňování materiálů a možnost jejich aktualizace aj. E-portfolio umožňuje uložit stejný dokument či objekt ve více různých portfoliích, která jsou určena odlišným uživatelům (škole, potenciálnímu zaměstnavateli apod.), aniž by bylo nutné stávající portfolio opakovaně přeskupovat do jiných celků. Výhodou e-portfolia je také snadná manipulace a přenositelnost oproti „papírové“ formě.

Možnosti archivace portfolia žáka

Ze zkušeností středních odborných škol s využíváním portfolií v praxi vyplývají v zásadě tři hlavní varianty/možnosti, jakým způsobem lze žákovská portfolia archivovat. Níže uvádíme jejich stručnou charakteristiku, výhody a nevýhody. Bližší informace lze najít v **příloze č. 1** a **příloze č. 2**.

Archivace fyzických („papírových“) dokumentů

- Výhody: dokument lze okamžitě založit (bez skenování) a vyjmout ze složky.
- Nevýhody: zátěž pro zaměstnance, který spravuje osobní složky žáků; není možné pohodlně vytvářet statistiky, přehledy a výstupy pro školu.

Elektronická archivace dokumentů (veřejně dostupné online nástroje)

- Výhody: minimální náklady na archivaci dokumentů; potřebné dokumenty jsou hned „po ruce“, lze je snadno dohledat a třídit.
- Nevýhody: doklady jsou zcela v rukách žáka, škola k nim nemá přístup; není možné vytvářet statistiky, přehledy a další výstupy pro školu.

Elektronická archivace dokumentů (interní systém školy, speciální SW)

- Výhody: možnost vytvářet statistiky pro školu formou sestav (obory, třídy...).

- Nevýhody: doklady nejsou zcela v rukách žáka, škola k nim má neomezený přístup i po ukončení studia; záznamy/doklady doplňuje pověřený pracovník.

Příloha 1 Výhody a nevýhody různých technických řešení portfolia žáka

Příloha 2 Elektronická archivace dokumentů pomocí školního systému Bakaláři (příklad ze SOU a SOŠ SČMSD, s. r. o., Znojmo)

Doporučení pro využívání portfolia žáka ve výuce

Příprava na zavedení portfolií do výuky vyžaduje informování všech partnerů i subjektů, kterých se tak či onak dotkne. Zkušenosti škol se zaváděním inovativních metod a forem do výuky ukazují, že pokud jsou všichni partneři se zaváděním těchto inovací dopředu seznámeni a srozuměni (včetně žáků a jejich rodičů), lze postupnými kroky žáky i učitele na práci s portfolií „navyknout“ a zařadit ji jako běžnou součást vzdělávání a pevnou součást hodnotícího procesu ve škole.

Určitým úskalím při zajištění efektivní práce s portfolií žáků se může stát přílišný rozsah materiálů, které jsou do portfolia zakládány. Tuto drobnou překážku lze odstranit tím, že se předem určí, které materiály se budou do portfolia zakládat a jak je vhodně uspořádat (učitel může připravit rámcovou strukturu portfolia).

Vzhledem ke svému obsahu by portfolio mělo být žákovým majetkem a podle toho by na něj měli ostatní také nahlížet. Danou skutečnost by měl učitel respektovat zejména v situacích, kdy si bude chtít žákově portfolio půjčit nebo ho ukázat či zpřístupnit třetí osobě. Důležité je zachovávat obezřetnost v otázce uchování a zveřejňování citlivých údajů, mezi něž mohou patřit osobní informace, fotografie aj. U elektronické formy portfolia je potřeba ošetřit riziko zneužití důvěrných informací o žákovi.

Aby byla práce s portfoliem pro žáky (a budoucí dospělé) užitečná a smysluplná, je potřeba je pro práci s portfoliem připravovat již v průběhu školní docházky, tj. budovat jejich dovednosti pro řízení vlastní profesní a vzdělávací dráhy (již dříve zmíněné career management skills). Při práci s portfoliem ve výuce se osvědčuje stanovit jeho strukturu (co je do něj vhodné zakládat), v určitých časových úsecích sledovat, jak s ním žáci pracují (co a v jaké kvalitě si do něj zakládají), a diskutovat s nimi o tom. Tím, že si žáci sestavují vlastní portfolio a provádějí výběr materiálu do portfolia, přebírají odpovědnost za vlastní učení a postupně si rozvíjí dovednost reflektovat a hodnotit svoji práci, sledovat svůj pokrok ve vymezených oblastech a plánovat další kroky.

Práce s portfoliem může přispívat ke zvyšování kvality odborného vzdělávání a podporovat motivaci žáků k vlastnímu učení i jejich sebereflexi. Ze zpětné vazby škol zapojených do projektu MOV a s nimi spolupracujících firem vyplynulo, že se v českých středních odborných školách práce s portfoliem ve výuce zatím využívá zcela výjimečně. Některé školy nicméně o zavádění portfolia uvažují nebo jej pilotně zavádějí (viz příklady v **příloze č. 3** a **v příloze č. 4**).

Podnětem k zavedení portfolia bývá především potřeba praxe, kdy se práce s portfoli-
em stává nástrojem k podpoře spolupráce a komunikace mezi školou, firmou a žákem.
Portfolio dokumentuje výsledky dosahované žákem v průběhu odborné přípravy (odbor-
ný výcvik či odborná praxe) na pracovišti smluvního partnera i jeho praktické zkušenosti.
Zároveň slouží i jako podklad k hodnocení žáka i jeho vlastního sebehodnocení.

Příloha 3 Příklady využívání portfolia žáka v praxi

Příloha 4 Příklady dobré praxe: portfolio žáka

Hodnocení žáků prostřednictvím portfolia – používané přístupy

Hodnocení žáka prostřednictvím portfolia je obecně chápáno jako zjišťování charakteris-
tik, výsledků a postupu učení konkrétního žáka v delším časovém úseku či období spojené
se snahou o maximální komplexnost informací o žákovi.

Hodnocení prostřednictvím portfolia:

- umožňuje posuzovat žákovské dovednosti a znalosti komplexně a dlouhodobě;
- spojuje formativní a sumativní aspekt hodnocení;
- pomáhá učitelům, žákům, rodičům i zaměstnavatelům vytvořit si podrobný obrázek o tom, jaké jsou silné a slabé stránky žáka;
- podporuje zapojení žáků do plánování a hodnocení vlastního učení;
- zvyšuje zapojení všech aktérů školního vzdělávání – žáků, učitelů, rodičů, zaměstnavatelů aj.

Hodnocení žáků prostřednictvím portfolia může být časově náročnější než klasické formy hodnocení žákovy výkonu. Využívání portfolií k hodnocení žáků klade určité nároky na pečlivou přípravu struktury portfolia, hodnotících kritérií a celkové nastavení hodnotícího procesu.

Hodnocení prostřednictvím portfolia je v mnoha ohledech velmi přínosné. Na rozdíl od běžného známkování je při hodnocení prostřednictvím portfolia více zdůrazněn formativní aspekt, kdy je žákovi poskytována cílená zpětná vazba. Portfolio obvykle poskytuje širší pohled na celkový vývoj žáka a postihuje širší spektrum výsledků vzdělávání (dle RVP), resp. výsledků učení. Prostřednictvím portfolia lze průběžně sledovat dosahované výsledky v různých (předem specifikovaných) oblastech a soustředit se na rozvíjení dovedností žáků a jejich samostatnosti.

Další výhodou hodnocení žáků prostřednictvím portfolia je to, že až na drobnosti nepředstavuje celkovou změnu způsobu hodnocení používaného ve škole. Využívá totiž těch postupů hodnocení, které již dnes na školách běžně existují. Avšak nově je kombinuje, vyzdvihuje jejich jiné aspekty a doplňuje o dílčí aktivity.

Hodnocení žáka prostřednictvím portfolia slouží k poskytnutí podrobné a komplexní zpětné vazby o jeho výkonech ve škole i ve firmě v průběhu praktického vyučování. Hodnocení prováděné učiteli, resp. instruktory podle jednoznačných, srozumitelných a transparentních pravidel zvyšuje úroveň žákova porozumění kritériím, podle nichž je jeho výkon posuzován. Hodnotící portfolio obvykle zahrnuje také prostor pro vlastní sebehodnocení žáků. Žáci mají příležitost vyjádřit se k jednotlivým hodnoceným oblastem a tím doplnit zpětnou vazbu hodnotitele.

Hodnocení prostřednictvím portfolia může mít charakter sumativního hodnocení (závěrečného, „výstupního“ z určité etapy vzdělávání) nebo formativního hodnocení (průběžného, kdy žák získává zpětnou vazbu od učitele nebo instruktora).

Sumativní hodnocení lze využít především v situacích, kdy chceme získat celkový přehled o výkonech žáka za určité období (např. souhrnné testy na konci školního roku, závěrečná zkouška). Účelem sumativního hodnocení je shrnující posouzení toho, co se žák za dané období naučil, jaké kompetence si osvojil. Toto hodnocení může mít formu známky, bodového ohodnocení nebo slovního komentáře (slovní hodnocení, případně dichotomie „splnil/nesplnil“ apod.).

Formativní hodnocení lze využít v situacích, kdy chceme žáka motivovat, povzbudit, poskytnout mu zpětnou vazbu a doporučit mu, co může dělat jinak. Účelem formativního hodnocení je poskytnout žákovi zpětnou vazbu k jeho výsledkům, resp. poukázat na klady a nedostatky žákova výkonu, aby bylo možné cíleně ovlivňovat průběh hodnocené činnosti. Toto hodnocení je zaměřeno zejména na podporu dalšího efektivního učení žáků. Poskytuje žákovi zpětnou vazbu ještě ve chvíli, kdy může svůj výkon zlepšit nebo jiným způsobem ovlivnit.

Pro práci s portfolii ve výuce je výhodnější využívat formativní hodnocení. Portfolio tak může sloužit nejen jako zdroj informací o pokroku žáka v určité oblasti, ale zejména jako prostředek k ovlivňování dalšího učení žáka a jeho budoucích výkonů. Při formativním hodnocení se osvědčuje vést se žákem hodnotící rozhovor. Rozhovor učitele nebo instruktora se žákem nad portfoliem může odhalit případné problémy ve výkonu žáka a přispět tak k jeho zlepšení.

Aby byla práce s portfolii efektivní a přinesla dobré výsledky, je potřeba žáky na práci s nimi předem připravit a navyknout. Zkušenosti škol s portfolii ukazují, že při dlouhodobém používání portfolia dochází obvykle ke zlepšování sebereflexe žáků a jejich schopnosti přijmout zpětnou vazbu.

Doplňující text

- Zahraniční zkušenosti s využíváním portfolií – výběr příkladů
- Obsah portfolia žáka – příklady dokumentů a záznamů
- Formy vedení portfolia žáka
- Žákovské portfolio a Europass
- Uplatňování principů ECVET při využívání portfolia žáka
- Uplatňování principů EQAVET při práci s portfoliem žáka

Zahraniční zkušenosti s využíváním portfolií – výběr příkladů

V zahraničí je využívání portfolií ve výuce poměrně rozšířené. Práce s portfolií je zde využívána hlavně na vysokých školách a ve vzdělávání dospělých. Nejčastěji se s portfolií setkáme v anglosaských zemích, jako jsou Velká Británie, Skotsko, Irsko, Kanada, USA, Austrálie a Nový Zéland. Ve Velké Británii, Skotsku a Severním Irsku je zavedeno tzv. portfolio dovedností (Skills Portfolio), které slouží jako rámec pro sebehodnocení a plánování dalšího studia a kariéry. S portfolií se ve vzdělávání pracuje také ve Finsku, Nizozemsku a Itálii.

Ve Velké Británii a Německu je využívání portfolií chápáno jako podpůrný prostředek pro hodnocení (vedle státních zkoušek). Ve Velké Británii je podoba portfolia ovlivňována učiteli: ti stanovují jeho strukturu. Žáci ve Velké Británii dostávají na konci školní docházky tzv. záznam o výsledcích (Records of Achievement), který si zakládají do svého portfolia. Portfolio předkládají při přijímacím řízení na vyšší stupeň vzdělání. Britové akcentují vazbu portfolia na vymezené standardy kvalifikací/kompetencí. Zároveň portfolio chápou jako jeden z důležitých prostředků podporujících proces učení.

V Německu se klade velký důraz na akceptaci portfolií ze strany zaměstnavatelů a dalších subjektů pracovního trhu. Portfolio je chápáno jako zdroj důležitých informací o kompetencích budoucího pracovníka. Je jednou z forem hodnocení dovedností a kompetencí žáka/učně/studujícího.

Ve Finsku se práce s portfolií využívá v počátečním vzdělávání i ve vzdělávání dospělých pro účel hodnocení jejich kompetencí. Zavedení práce s portfolií do vzdělávání bylo vedeno snahou propojit systém národních zkoušek a hodnocení s portfolií. Nejprve se tato inovace týkala především jazykového vzdělávání, později byl koncept rozšířen i na jiné oblasti vzdělávání a obory. Paralelně s tím byly zavedeny individuální vzdělávací plány, které se opírají právě o portfolia. Práce s portfolií je zde chápána jako podpora žáků/studentů při přebírání vlastní odpovědnosti za vlastní učení a jeho výsledky. Žákům je ponechána volnost v tom, co si do portfolia zakládají – žák se může sám rozhodnout, co do portfolia zařadí. Portfolio má sloužit jeho vlastním cílům a zohledňovat kontext, v němž probíhá učení. Žáci si vedou portfolio sami.

Obsah portfolia žáka – příklady dokumentů a záznamů

Základním požadavkem na osobní portfolio žáka je výhradní vlastnictví portfolia žákem. Pouze on sám by měl rozhodovat o tom, komu a za jakých okolností či podmínek ho zpřístupní, s kým ho bude sdílet (např. zaměstnavatel, kariérový poradce, učitel...). Zásahy do obsahu portfolia a jeho struktury by měl mít možnost udělat pouze žák, nikdo jiný k tomu nemá oprávnění a bez vědomí žáka by neměl s portfoliem manipulovat ani svévolně nakládat (např. ho sdílet s jinými osobami bez vědomí žáka). Jde o osobní dokument a jako takový podléhá pravidlům ochrany osobních údajů, tzv. **GDPR**⁴.

Škola by proto měla do struktury a obsahu portfolia žáka zasahovat co nejméně. Žáky je potřeba motivovat k práci s portfoliem, ukázat jim, v čem je pro ně založení a vedení portfolia výhodné, co jim práce s portfoliem přinese a k čemu je jim vlastnictví portfolia dobré teď a pro jaký účel ho mohou využít v budoucnu. Tímto způsobem lze budovat a rozvíjet dovednosti žáků pro řízení vlastní profesní a vzdělávací dráhy (již dříve zmíněné career management skills) a posilovat tak jejich autonomii a odpovědnost za vlastní učení a jeho výsledky.

Formy vedení portfolia žáka

Z orientačního průzkumu mezi účastníky informačních seminářů realizovaných v projektu MOV pro školy nezapojené do projektu a ze zpětných vazeb získaných od koordinátorů ŠVP ze škol zapojených do projektu vyplývají zajímavé závěry. Průzkum ukázal, že se školy nepřiklánějí jednoznačně k jednomu řešení, tj. k elektronické nebo „papírové“ formě portfolia. Výhody a nevýhody obou variant vnímají relativně proporčně shodně. Nelze tak jednoznačně říct, která z forem portfolia je vhodnější. Vždy záleží na účelu, pro který se portfolio vytváří, dále záleží na oboru vzdělání (viz níže). Výběr formy portfolia tedy závisí na uvážení učitele, resp. rozhodnutí školy. Žáky je ale potřeba seznámit s oběma možnostmi vedení portfolia, aby si mohli v budoucnu vybrat vlastní řešení.

Jako výhody „papírové“ formy byly nejčastěji uváděny tyto názory: jsou kdykoliv k dispozici (tzv. „po ruce“), lze do nich nahlížet bez potřeby připojení k síti, jde o „hmatatelné“ produkty, které si lze „osahat“ a prohlédnout si je v reálné podobě, obtížné falšování originálů, u dokumentů opatřených razítkem lze snadněji ověřit jejich pravost, je zde vysoká míra hodnověrnosti, autentičnosti a pravdivosti uložených dokumentů. „Papírové“ portfolio je přenosné, dá se v něm snadno listovat (např. možnost sešitové vazby nebo pořadače s plastovými složkami), materiály se snadno ukládají a nemusí se převádět do elektronické podoby, navíc lze porovnávat různá portfolia mezi sebou a sdílet úspěchy žáků ve třídě.

Jako nevýhody „papírového“ portfolia byly uváděny: vysoké požadavky na jejich skladování, zabírá hodně místa, narůstající objem dokumentů v portfoliu, velká spotřeba papíru

⁴Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (angl. General Data Protection Regulation neboli GDPR) je nová revoluční legislativa EU, která výrazně zvyšuje ochranu osobních dat občanů.

představuje problém pro životní prostředí, nesnadná manipulace s dokumenty ve složce či pořadači (zejména pokud nejsou zařazeny podle přesně daného klíče nebo rejstříku), dokumenty se těžko vyhledávají, těžká editace dokumentů, dokumenty nelze aktualizovat, riziko ztráty dokumentů, dokumenty podléhají „zubu času“ (stránky žloutnou, písmo bledne, rohy se ohýbají atd.), uložení portfolií ve škole podléhá GDPR.

Jako výhody elektronické formy portfolia byly nejčastěji uváděny: prostorová nenáročnost, téměř neomezená kapacita, velká kapacita pro obrazový materiál, možnost zařazovat online dokumenty (např. videa, podcasty, vlastní návrhy webových stránek atd.), šetrné pro životní prostředí, snadná manipulace s dokumenty včetně jejich ukládání a vyhledávání, možnost okamžité aktualizace či změny dokumentu, snadná editace dokumentů, možnost sdílení dokumentů s dalšími osobami, snadná přenosnost portfolia (např. na flash-disku), snadné vytváření různých variant portfolia podle potřeb a situace, uložené dokumenty nepodléhají „zubu času“ (jejich podoba zůstává zachována), atraktivní forma portfolia pro žáky, výhody s ohledem do budoucna, dokumenty vždy dostupné online (ze škol, z domova i odjinud).

Jako nevýhody elektronického portfolia byly nejčastěji uváděny: závislost na zdroji (elektrická energie, internet, dostupná síť), možný výpadek proudu, serveru či sítě, ne vždy se lze dostat k datům online, riziko zneužití portfolia („hackování“, krádež know-how...), riziko zániku úložiště, o záznamy je možné přijít, ztráta kontroly nad šířením portfolia, omezený přístup k portfoliu ze strany učitele (když ho žák nenasdílí), snadná falzifikace dokumentů, nutnost v případě potřeby naskenovat, resp. vytisknout dokument.

Odlíšnosti v pohledu na využívání portfolia lze nalézt i napříč obory vzdělání. V některých oborech je práce s portfoliem standardní součástí výuky (především umělecké obory vzdělání), v jiných jde o zcela nové pojetí práce se žáky. Zástupci uměleckých oborů preferovali „papírovou“ formu (např. originální grafické návrhy). Argumentovali tím, že jde vždy o originály, jejichž podoba není zkreslená skenováním, navíc je nesnadné tato díla falzifikovat. Zástupci jiných oborů naopak argumentovali, že papírové dokumenty se častým používáním poškozují a může dojít k jejich ztrátě. Někteří účastníci vnímali portfolio jako synonymum deníku praxe. Toto pojetí portfolia je nicméně zúžené pouze na jeden z jeho aspektů, protože slouží primárně k evidenci průběhu a výsledků praktické přípravy žáka na pracovišti smluvních partnerů. Výhodou deníku praxe je to, že si do něj žák zaznamenává informace o tom, co v průběhu praxe dělal, tj. může sledovat svůj vlastní pokrok při osvojování důležitých odborných dovedností. Deník praxe ale slouží jiným účelům než portfolio v pojetí prezentovaném v této metodice.

Žákovské portfolio a Europass

Co je Europass a jaká je dobrá praxe pro žáky

Jako portfolio pro záznam znalostí, zkušeností a dovedností (nejen) žáků může sloužit evropský nástroj **Europass**.

Soubor dokladů Europassu z roku 2005 je jedním z řady nástrojů a pomůcek, jež byly zavedeny na úrovni Unie pro **zlepšení transparentnosti (srozumitelnosti) a pochopení dovedností a kvalifikací**⁵. Cílem bylo dosáhnout větší přehlednosti a důvěryhodnosti v oblasti kvalifikací a schopností vytvořením souboru dokladů, tzn. formy portfolia pod značkou „Europass“, který mohou jednotlivci dobrovolně používat.

V každé zemi EU působí zároveň od roku 2005 **Národní centra Europassu**⁶, v ČR působí pod Národním pedagogickým institutem ČR (dříve Národním ústavem pro vzdělávání) Národní centrum Europass ČR (www.europass.cz), kde poskytují uživatelům podporu a prosazují zaznamenávání dovedností a kvalifikací.

Soubor dokladů Europassu měl v základu **pět typů a vzorů dokladů**.

- Vzor a online editor pro **Europass – Životopis** (Europass-CV) umožňuje jednotlivcům sepsat své životopisy ve standardizovaném formátu. Od roku 2004, kdy byl Europass-CV zaveden, bylo vytvořeno online více než 100 milionů Europass-CV.
- Dva vzory dodatků o kvalifikacích, konkrétně **Europass – Dodatek k diplomu** a **Europass – Dodatek k osvědčení**, poskytují informace o obsahu a výsledcích učení spojených s určitou kvalifikací a o vzdělávacím systému země, která danou kvalifikaci vystavila.
- **Europass – Jazykový pas** se používá k popisu jazykových dovedností.
- Vzor dokladu **Europass – Mobilita** popisuje dovednosti získané v zahraničí v rámci mobility za účelem studia nebo práce.

Některé jsou využívány ve velké míře, jako Europass-CV a dodatky o kvalifikacích (na VŠ dokonce vydávány povinně), jazykový pas naopak v praxi velmi málo. Právě poslední typ dokumentu **Europass – Mobilita** se osvědčil jako nejvhodnější pro záznamy žákovských zkušeností a dovedností získaných v různých projektech na praxi, aktivitách ve škole i mimo ni. Formu dokumentu si od roku 2011 většina zemí a Národních center Europassu přizpůsobila národním potřebám a zvyklostem, takže je flexibilní jak formou záznamu, tak i kategoriemi pro danou oblast (znalostí, dovedností a kompetencí). Dokument tím prokázal velkou životaschopnost a adaptabilitu vůči cílovým skupinám i vývoji v oblasti vzdělávání a kvalifikací.

Europass při záznamu využívá princip potvrzení získané znalosti, dovednosti nebo výsledků učení (např. části kvalifikace) na úrovni reference, která je využitelná pro další studium nebo přechod žáka do praxe. U tradiční mezinárodní mobility, např. v rámci programu Erasmus+, nebo u záznamu z praxe je to tzv. vysílající organizace (SŠ, VOŠ) a přijímající organizace (podnik, NZO, jiná SŠ nebo i jednotlivec živnostník). Zatím nejčastější podobou je doklad Europass – Mobilita ze zahraničí. Více na www.europass.cz/mobilita.

Europass – Mobilita může sloužit žákům jako pracovní i jako ukázkové portfolio, viz kap. 6 (typy portfolií). Tyto postupy byly v ČR ověřovány od roku 2011, včetně ověření na SŠ

⁵ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 2241/2004/ES ze dne 15. prosince 2004 o jednotném rámci Společenství pro průhlednost v oblasti kvalifikací a schopností (Europass), Úřední věstník Evropské unie 31. 12. 2004.

⁶Přehled Národních center Europass a kontakty.

jako příklady dobré praxe:

- **Záznam odborného výcviku nebo odborné praxe u zaměstnavatele** (ověřeno v projektu POSPOLU, viz www.nuv.cz/pospolu/ecvet). Postup využívá výsledky učení k vyjednávání mezi školou a poskytovatelem praxe a následně žákovi dokládá zkušenost. Lze praktikovat také pro zahraniční spolupráci (mobilitu) s využitím jednotek výsledků učení ECVET. V projektu MOV se s principy ECVET pracuje zejména v souvislosti s plánováním praktického vyučování žáků na pracovištích smluvních partnerů v rámci spolupráce školy s konkrétními firmami. Pro evidenci toho, co se žák naučil v průběhu praktického vyučování a jakých dosáhl výsledků, lze využít šablonu pro popis jednotek výsledků učení MOV. Bližší informace o ECVET najdete v kapitole 11, Uplatňování principů ECVET při využívání portfolia žáka, šablonu pro popis jednotek výsledků učení v **příloze č. 5**.
- **Záznam národní mobility** – výměna žáků mezi středními a vyššími odbornými školami na národní úrovni, také viz www.nuv.cz/pospolu/ecvet. Převažuje zde důraz na výuku v jiném prostředí.
- **Záznam dobrovolnické zkušenosti** – vlastní formát záznamu ke stažení od roku 2016 na webu www.europass.cz. Testováno s ČRDM, Junákem, ČČK za podpory MŠMT a Eurodesk. Podrobněji je popsáno v brožuře **Dobrovolnictví**, kap. 9, nebo v **prezentaci** a přehledné **infografice**.

Obrázek 1: Infografika: Co vám dalo dobrovolnictví?
22

Jako hlavní přidaná hodnota formátu Europass – Mobilita byla vyhodnocena stručnost (maximálně 2 stránky záznamu) a zároveň úplnost a přehlednost záznamu pro žáka, školu i zaměstnavatele (třetí stranu), včetně snadného vyplnění.

Dobrá praxe zde uvedená je zároveň ověřená a uznávaná i v dalších státech EU, jako je Německo, Rakousko, Holandsko a Francie. V současnosti při měnících se profesích se neformální a informální vzdělávání a aktivity, jsou-li zaznamenané a potvrzené, stávají více než žádané na trhu práce.

Vývoj a výhody Europassu

Cílová skupina celého Europassu je od samotného vzniku velmi široká. Zahrnuje žáky a učící se osoby od 15 let věku a všechny osoby na trhu práce, dále pak učitele, zaměstnavatele, vzdělávací instituce, kariérové poradce, úřady práce, neziskové organizace, personalisty. Žák jako cílová skupina je však jednou z primárních.

Formální, neformální a informální učení v současnosti rovněž probíhá v nových formách a prostředích, které nabízejí nejrůznější poskytovatelé, zejména s využitím digitálních technologií a platform, vzdělávání na dálku, elektronického učení, vzájemného učení, otevřených internetových kurzů pro širokou veřejnost a otevřených zdrojů vzdělávání. Dovednosti, zkušenosti a výsledky učení jsou navíc uznávány různými formami, například pomocí digitálních osvědčení „**open badges**“. Digitální technologie jsou používány v souvislosti s dovednostmi získanými prostřednictvím neformálního vzdělávání, jako je práce s mládeží a dobrovolnická činnost.

Na tvorbě a praktickém vydávání a využívání dokladů, dnes již převážně formou e-portfolií, se v ČR i v EU podílí velké množství partnerů a institucí z oblastí vzdělávání a trhu práce. Klíčovými aktéry jsou ve spolupráci s NCE ČR zejména SŠ, VOŠ, zaměstnavatelé a jejich komory, personalisté, neziskové organizace, úřady práce a další národní a evropské sítě.

K rozvoji poskytování informací o nástrojích Unie v oblasti dovedností a kvalifikací přispívá rovněž síť Euroguidance (www.euroguidance.eu a www.euroguidance.cz), která podporuje evropský rozměr v poradenství a poskytuje vysoce kvalitní informace o celoživotním poradenství a nadnárodní mobilitě pro účely vzdělávání. **Národní koordinační střediska evropského rámce kvalifikací** (EQF, www.eqf.cz) podporují vnitrostátní orgány při přiřazování národních vzdělávacích systémů a systémů kvalifikací k EQF a přibližují výhody EQF jednotlivcům a organizacím⁷.

Za 13 let fungování Europassu prostřednictvím NCE v zemích EU se výhodami záznamů a portfolií staly především:

- jednotný formát, a to pro přehlednost, srovnatelnost a srozumitelnost;
- dostupnost služeb (online a bezplatně);

⁷Doporučení Rady ze dne 22. května 2017 o evropském rámci kvalifikací pro celoživotní učení, kterým se zrušuje doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. dubna 2008 o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení (Úřední věstník EU, C 189, 15. 6. 2017, s. 15).

- kvalita služeb pro klienta ze strany národních center;
- důvěryhodnost dokladů v různých jazycích (dodatky ke kvalifikacím);
- jednoduché a návodné online prostředí v editorech;
- ochrana osobních údajů a informací.

V neposlední řadě je výhodou také PR a dobré jméno značky Europass, včetně fungující sítě partnerů na úrovni EU (EQF, Euroguidance, EURES, Eurodesk, ECVET). V prostředí ČR je to zejména spolupráce se SŠ na vydávání Europass-dodatků k osvědčení (<https://edo.europass.cz>) a napojení služeb v ČR na Národní soustavu kvalifikací www.narodnikvalifikace.cz (dodatky k profesním kvalifikacím).

Europass od roku 2018 a budoucnost evropské online platformy pro portfolia

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2018/646 ze dne 18. dubna 2018 o společném rámci pro poskytování lepších služeb v oblasti dovedností a kvalifikací (**Europass**)⁸ se od dokumentů přesouvá už výhradně k online portfoliu. „Europass sestává z internetových nástrojů a relevantních dostupných informací, včetně informací na podporu evropského rozměru poradenství, jež jsou poskytovány on-line platformou a podporovány vnitrostátními službami a jejichž cílem je pomoci uživatelům lépe komunikovat a prezentovat své dovednosti a kvalifikace a porovnávat kvalifikace.“

Připravovaná online platforma zajistí od roku 2020 zaznamenávání a popis dovedností a kvalifikací získaných prostřednictvím pracovních zkušeností a zkušeností nabytých učením, a to i prostřednictvím mobility a dobrovolnické činnosti. Její hlavní zásady a prvky budou opět spolehlivost, bezpečnost, snadná dostupnost a bezplatný přístup pro všechny uživatele. Internetové nástroje Europassu již běžně využívají otevřené standardy a budou podporovat služby ověřování pravosti pro veškeré digitální dokumenty nebo prohlášení o dovednostech a kvalifikacích. Pro nové služby na bázi mobility je zásadní, že podporují a zaručují technickou interoperabilitu a součinnost s dalšími relevantními nástroji a službami nabízenými na úrovni Unie a případně na vnitrostátní úrovni.

V současnosti je v jednání širší využití programu a systému Bakaláři ze strany SŠ pro ukládání žákovských záznamů, jako je právě Europass – Mobilita, v tomto obecně známém prostředí.

Uplatňování principů ECVET při využívání portfolia žáka

Prvky ECVET mohou významně přispět k efektivitě a přehlednosti dlouhodobého shromažďování informací o výsledcích učení žáka. Základní význam přitom mohou mít **jed-**

⁸ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2018/646 ze dne 18. dubna 2018 o společném rámci pro poskytování lepších služeb v oblasti dovedností a kvalifikací (Europass), Úřední věstník Evropské unie 2. 5. 2018.

notky výsledků učení, což jsou složky kvalifikace tvořené uceleným souborem znalostí, dovedností a kompetencí, které lze hodnotit a validovat (tedy potvrdit dosažení popsaných výsledků učení).

Validace neformálního a informálního učení je postup, jímž příslušný orgán potvrdí, že určitá osoba formou neformálního a informálního učení dosáhla výsledků učení měřených podle příslušného standardu, a jenž se skládá ze čtyř samostatných fází: zjištění konkrétních zkušeností jednotlivce prostřednictvím dialogu, zaznamenání, které má viditelným způsobem vyjádřit zkušenosti daného jednotlivce, formální posouzení těchto zkušeností a osvědčení výsledků posouzení, které může vést k dílčí nebo úplné kvalifikaci.

Při použití jednotek výsledků učení se celá výsledná kvalifikace, jíž se portfolio žáka týká, skládá z většího počtu jednotek – kvalifikace je tvořena souborem jednotek. Totéž jinými slovy – jestliže všechny postupně osvojené znalosti, dovednosti a kompetence skládají žákovi kvalifikaci, pak dobře popsané jednotky mohou být jejími složkami, strukturálními jednotkami, z nichž se skládá.

Pro popis jednotek výsledků učení lze využít formulář obsahující informace důležité pro identifikaci jednotky a specifikaci jejího obsahu i způsobů hodnocení výsledků dosahovaných žákem. **Ukázka vyplněné jednotky** je uvedena v příloze č. 5. Vyplněnou jednotku, záznam z její realizace i vyhodnocení dosažených výsledků si může žák vložit do svého portfolia a přiložit k ní dokumentaci své činnosti (např. fotografie, nákresy, výpočty aj.).

Škola si může vytvořit jednotku výsledků učení podle svých potřeb. Výčet všech nezbytných položek je komentován v **šabloně jednotky výsledků učení**, kterou najdete ke stažení v příloze č. 6.

Všechny hlavní charakteristiky je možné zpracovat jenom rámcově nebo opravdu podrobně. Určitě platí, že i formulář, který není vyplněn do všech detailů, poskytuje dobrý přehled o tom, k čemu se jednotka vztahuje a jaké výsledky učení popisuje. Pro využití k popisu nových jednotek výsledků učení stačí zkopírovat tabulku a vymazat poznámky v pravém sloupci. Podrobnější pokyny k vyplnění šablony pro popis jednotky výsledků učení jsou v projektu MOV zpracovány jako samostatný soubor.

Bez problémů by mělo být možné stanovovat a vymezovat jednotky výsledků učení, které si žák osvojil v rámci vzdělávání ve škole nebo při učení v praxi. Při vymezování jednotek a řešení případných problémů mohou pomoci i vyučující.

Jednotky výsledků učení se mohou výrazně uplatnit při vytváření elektronického portfolia. To má tu výhodu, že je snadno dostupné ať již z vlastního či školního počítače, nebo z různých elektronických zařízení – pokud je složka uložena v cloudovém úložišti. V takovém případě je přístupná odkudkoliv a v aktuálním čase. Zjednodušuje se i vzájemná komunikace mezi žákem, učitelem/instruktořem, rodičem i dalšími oprávněnými subjekty nezávisle na jejich časových a organizačních možnostech.

Klíčem k uplatnění jednotek výsledků učení v elektronickém portfoliu může být jinak spíše opomíjený kód jednotky. Tvůrce portfolia si může zavést jednoduchý systém kódování,

který mu umožní významně zpřehlednit část portfolia, která se zaměřuje na popis dosažené kvalifikace.

Jednoduchý systém kódování jednotek umožní např.:

- Rozdělení celého souboru jednotek na deset podsouborů podle zaměření (první číslice kódu jednotek v rozsahu 0–9).
- Vytvoření stovky odlišitelných položek v rámci každého zaměření (druhé a třetí dvojčíslí kódů jednotek v rozsahu 00–99).
- Získání dalších informací, např. o době nebo místě dosažení jednotky výsledků učení (číslice nebo písmena na dalších místech kódu).

Vymezování jednotek ovšem může být efektivní cestou i k popsání a dokumentování výsledků činností mimo oblast formálního vzdělávání. Příkladem jsou **dobrovolnické aktivity**.

Evropská dobrovolná služba (EDS)⁹ je v první řadě vzdělávacím projektem (také proto je součástí programu Erasmus+, který je celý zaměřen na podporu vzdělávání a zlepšování kvalifikace a dovedností). Podporuje rozvoj osobnosti mladých lidí zejména prostřednictvím informálního učení a neformálního vzdělávání. Důraz na vzdělávací charakter projektů je podpořen také cyklem školení, které dobrovolník v průběhu své EDS (ale také před projektem a po projektu) absolvuje. Cílem těchto školení je podpořit mladé dobrovolníky po celou dobu trvání projektu, zvýšit učební potenciál projektů a také předcházet vzniku konfliktů a krizovým situacím. Pro zajištění určité obsahové shody jsou definovány tzv. minimální standardy kvality, které musí být dodrženy.

Vše uvedené naznačuje velmi dobré možnosti pro vymezování jednotek. Dokonce je šance, že bude možné dosažené výsledky nejen popsat, ale i doložit jejich dosažení.

Dostatek příležitostí k vymezování jednotek poskytuje i vlastní dobrovolnická práce. Mimo jiné i proto, že existuje oficiální **certifikát Youthpass**, který potvrzuje účast na projektu podpořeném z programu EDS. Youthpass může být dobrým pomocníkem a průvodcem neformálním vzděláváním a kompetencemi, které si dobrovolník během projektu zlepšuje. Je to tedy nejen certifikát, který vypovídá o nabytých klíčových kompetencích v rámci neformálních vzdělávacích aktivit, ale i nástroj, jak s učením a jeho uvědomováním si během projektu pracovat.

Příloha 5 Ukázka jednotky výsledků učení – „Aranžování“

Příloha 6 Šablona pro popis jednotky výsledků učení

⁹Informace o **Evropské dobrovolné službě**.

Uplatňování principů EQAVET při práci s portfoliem žáka

Při zajišťování kvality v odborném vzdělávání se doporučuje využívat **principy EQAVET¹⁰**, což je evropský rámec pro podporu zajišťování kvality v odborném vzdělávání, který pomáhá školám, zaměstnavatelům a všem, kteří se podílejí na odborném vzdělávání, dokumentovat, rozvíjet, monitorovat, hodnotit a zlepšovat kvalitu odborného vzdělávání.

EQAVET navrhuje a využívá sadu inspirativních nástrojů pro využití v praxi školy, z nichž významné místo zaujímá tzv. **cyklus kvality**, který probíhá ve čtyřech fázích:

1. Plánování
2. Realizace
3. Vyhodnocení
4. Revize

Využívání cyklu kvality může pomoci sledovat, udržovat, zvyšovat a zlepšovat kvalitu v odborném vzdělávání. Výhodou je zejména to, že lze průběžně monitorovat a vyhodnocovat plnění stanovených cílů a na základě získané zpětné vazby je zpětně revidovat a upravovat. Jednotlivé fáze cyklu kvality popisují, které konkrétní činnosti je potřeba sledovat a dodržet, aby bylo možné splnit úroveň a kvalitu dosahovaných výsledků. Poskytují tak praktický návod na to, čemu věnovat pozornost a čemu se vyhnout. Jsou vzájemně propojeny a měly by být řešeny ve vzájemné souvislosti.

Možné využití cyklu kvality při práci s portfoliem žáka je např. následující:

Plánování portfolia

Pro práci s portfoliem je potřeba jasně vymezit jeho cíl a účel (proč chceme portfolio používat), stanovit jeho obsah a strukturu (co do něj zakládat, v jaké struktuře apod.), kdo bude s portfoliem pracovat, jak se s ním bude nakládat, kontrolní body (kdy a kým bude hodnoceno, do čeho se budou výsledky hodnocení portfolia promítat), zda a jak se bude do portfolia zaznamenávat průběh a výsledky praktické přípravy žáka na pracovišti smluvních partnerů atd.

Realizace práce s portfoliem

V rámci této etapy průběžně probíhá shromažďování dokumentů, jejich výběr, třídění aj.; za shromažďování dokumentů může odpovídat pouze sám žák nebo se na něm mohou podílet žák, škola a firma. Významnou součástí práce s portfoliem je pomoc žákovi při jeho sestavování ze strany učitele či instruktora. Dále je potřeba stanovit kontrolní body, kdy bude portfolio hodnoceno.

Vyhodnocení portfolia

Tato fáze si klade za cíl hodnotit portfolio z hlediska účelu, výsledků žákova učení, jeho výkonů, ocenění aj. Pro hodnocení žáka prostřednictvím portfolia je potřeba stanovit kritéria, která budou během hodnocení portfolia použita.

Revize portfolia

Jde o poslední fázi, která by měla vyústit ve stanovení, co je v portfoliu nadbytečné,

¹⁰Webové stránky Národního referenčního bodu pro zajišťování kvality odborného vzdělávání v České republice www.eqavet.cz.

jak portfolio lépe zacílit apod. Výsledek revize by se měl promítnout do nového nastavení plánu práce s portfolioem, případně v úpravu jeho obsahu, struktury, postupů spojených s monitorováním a vyhodnocováním portfolioa apod.

Přílohy

Příloha č. 1: Výhody a nevýhody různých technických řešení portfolia žáka

Výhody a nevýhody řešení portfolia žáka

V příloze jsou popsány výhody a nevýhody dvou variant technického řešení portfolia žáka zejména ve vztahu k archivaci dokumentů z odborného výcviku / praktického vyučování: fyzických dokumentů a elektronických dokumentů v rámci veřejně dostupných online nástrojů.

Příloha č. 2: Elektronická archivace dokumentů pomocí školního systému Bakaláři

Elektronická archivace dokumentů – Bakaláři

V příloze je popsán příklad možného technického řešení portfolia žáka s využitím programu Bakaláři pro správu a vedení školní administrativy a elektronickou dokumentaci. Příklad poskytla škola zapojená do projektu MOV – Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, s. r. o., ve Znojmě.

Příloha č. 3: Příklady využívání portfolia žáka v praxi

Příklady využívání portfolia v praxi

V příloze jsou uvedeny dva příklady využívání portfolia žáka ze škol zapojených do projektu MOV. První příklad je ze Střední průmyslové školy dopravní, a. s., v Praze 5, druhý ze Středního odborného učiliště a Střední odborné školy SČMSD, s. r. o., ve Znojmě.

Příloha č. 4: Příklady dobré praxe: portfolio žáka

Příklady dobré praxe – portfolio

Příloha obsahuje příklady dobré praxe ze škol zapojených do projektu MOV seřazené podle následujících okruhů témat: definice portfolia, funkce portfolia žáka, využití portfolia ve výuce, práce s portfoliem žáka, organizační stránka vedení portfolia, portfolio učitele.

Příloha č. 5: Ukázka jednotky výsledků učení – „Aranžování“

Jednotka výsledků učení – Aranžování

V příloze je uveden příklad vyplněné šablony pro popis jednotky výsledků učení, který poskytl škola zapojená do projektu MOV, Střední odborné učiliště a Střední odborná škola SČMSD, s. r. o., ve Znojmě. Vyplněná šablona může sloužit jako zdroj informací o výsledcích učení žáka a žák si ji může založit do svého portfolio spolu se záznamem z její realizace i vyhodnocením dosažených výsledků.

Příloha č. 6: Šablona pro popis jednotky výsledků učení

[Šablona pro popis JVU \(formát pdf\)](#) [Šablona pro popis JVU \(formát docx\)](#)

Příloha obsahuje šablonu pro popis jednotky výsledků učení, která zahrnuje informace důležité pro identifikaci jednotky a specifikaci jejího obsahu i způsobů hodnocení výsledků dosahovaných žákem. [Nástroj pro tvorbu jednotek výsledků učení](#) se nachází v informačním systému projektu MOV.

Pojmy

Career management skills

Dovednosti žáka pro řízení vlastní profesní a vzdělávací dráhy.

Certifikát Youthpass

Potvrzení účasti na projektu podpořeném z programu EDS.

Cyklus kvality

Jeden z nástrojů evropského rámce pro podporu zajišťování kvality v odborném vzdělávání EQAVET, který pomáhá školám, zaměstnavatelům a všem, kteří se podílejí na odborném vzdělávání, dokumentovat, rozvíjet, monitorovat, hodnotit a zlepšovat kvalitu odborného vzdělávání.

Dobrovolnické aktivity

Svobodně a z vlastního zájmu zvolené činnosti konané ve prospěch druhých bez nároku na odměnu. Tyto činnosti bývají časově i obsahově vymezeny, jsou chápány jako všeobecně prospěšné a mají obvykle významný sociální dopad.

E-portfolio

Elektronický formát portfolia pro ukládání souborů, jimiž jsou digitální, resp. digitalizované dokumenty, s nimiž lze pracovat s využitím nástrojů a možností výpočetní techniky. Usnadňuje ukládání objektů či dat, které lze v „papírové“ podobě archivovat jen obtížně nebo to není možné vůbec.

Europass

Evropský nástroj pro zlepšení transparentnosti (srozumitelnosti) dovedností a kvalifikací. Jde o soubor dokladů, které společně vytvářejí osobní portfolio. Jednotlivci mohou všechny dokumenty Europassu používat dobrovolně.

Evropská dobrovolná služba (EDS)

Vzdělávací projekt programu Erasmus+ zaměřený na podporu vzdělávání a zlepšování kvalifikací a dovedností. Podporuje rozvoj osobnosti mladých lidí zejména prostřednictvím informálního učení a neformálního vzdělávání.

Formativní hodnocení

Cílem je poskytnout žákovi zpětnou vazbu k jeho výsledkům, resp. poukázat na klady a nedostatky žákova výkonu, aby bylo možné cíleně ovlivňovat průběh hodnocené činnosti. Toto hodnocení je zaměřeno zejména na podporu dalšího efektivního učení žáků.

Hodnoticí portfolio

Slouží ke sledování průběhu a výsledků učení žáka po dobu školní docházky. Je určeno především pro poskytování zpětné vazby žákovi k výsledkům jeho činnosti, případně doplňuje souhrnné hodnocení žáka.

Jednotka výsledků učení

Složka kvalifikace tvořená uceleným souborem znalostí, dovedností a kompetencí, které lze hodnotit a validovat (tedy potvrdit dosažení popsaných výsledků učení).

Open badges

Digitální osvědčení o získaných dovednostech, zkušenostech a výsledcích učení.

Osobní portfolio

Soubor důležitých dokumentů, které ilustrují a dokládají kompetence jeho vlastníka, které si osvojil v průběhu života. Slouží pro uchování důkazů o získaných dovednostech a zkušenostech jedince.

Portfolio žáka

Varianta osobního portfolia, které si začíná budovat žák většinou za pomoci učitele. Jedná se o nástroj pro dlouhodobé shromažďování informací o dosažených výsledcích, zkuše-

nostech, postupu učení a dalších kvalitách, které si žák osvojil v průběhu školního vzdělávání i mimoškolních aktivit.

Pracovní portfolio

Základní typ portfolio, které je zaměřeno na sledování průběhu a výsledků učení žáka ve škole i mimo školu. Funkce pracovního portfolio je především informační a dokumentační. Neslouží k hodnocení žáka ani k jeho sebe prezentaci.

Sumativní hodnocení

Shrnující posouzení toho, co se žák za dané období naučil, jaké kompetence si osvojil. Toto hodnocení může mít formu známky, bodového ohodnocení nebo slovního komentáře (slovní hodnocení, případně dichotomie „splnil/nesplnil“ apod.).

Ukázkové portfolio

Slouží k představení toho nejlepšího, čeho žák za určité období dosáhl. Zakládají se do něj výhradně důkazy o dosažených výsledcích. Používá se zejména při přechodu žáka na další stupně vzdělávání a trh práce.

Shrnutí

V metodice jsme si ukázali, jaké výhody má pro žáka, učitele, zaměstnavatele a další subjekty vedení portfolia jako souhrnného zdroje informací o výsledcích žáka dosažených v průběhu výuky a mimoškolní činnosti, o jeho znalostech, dovednostech, zkušenostech, pokroku v učení, úspěších, oceněních a dalších důležitých důkazech o jeho kompetencích. Hlavní z výhod využívání portfolia pro žáky je možnost zlepšit jejich šance na pracovním trhu.

Využívání portfolia je jeden z možných způsobů, jak se může žák zpětně podívat na svoji práci a její výsledky a samostatně si je vyhodnotit. Portfolio může sloužit také jako jeden z výstupů při ukončení školní docházky a jako doplnění informací nad rámec běžného známkování.

V praxi se využívá buď „papírová“, nebo online forma portfolia. Pro budoucnost i vzhledem k minimálním nákladům na jejich správu a snadnou manipulaci má velký význam především e-portfolio, protože umožňuje svému vlastníkovi do něj ukládat digitalizované dokumenty, které lze v „papírové“ podobě archivovat jen obtížně nebo to není možné vůbec (např. videa, mluvené slovo).

Ve výuce je vhodné využívat zejména hodnotící portfolio, protože učitel, žák, rodiče i další zainteresované subjekty mohou nejen sledovat výsledky žáka, ale mohou mu na jeho základě poskytovat cennou zpětnou vazbu s cílem zlepšit jeho výkony. Aby žáci dokázali s portfoliem cíleně a smysluplně pracovat, je potřeba je to naučit. Při práci s portfoliem ve výuce se osvědčuje stanovit jeho strukturu, v určitých časových úsecích sledovat, jak s ním žáci pracují, a diskutovat s nimi o tom. Tímto způsobem je možné žáky přesvědčit o jeho výhodách a motivovat je k dalšímu využívání portfolia jako cenného zdroje informací o vlastním vývoji.

Zdroje

Fuglík, V. Elektronické portfolio jako prostředek podpory evaluace a sebehodnocení žáků (disertační práce). www.coumim.cz

Hušek, J. Digitální portfolio v Mahaře [online]. 2014. Metodický portál RVP. <https://spomocnik.rvp.cz/clanek/18843/DIGITALNI-PORTFOLIO-V-MAHARE.html>

Straková, J. Typy portfolií a jejich využití ve výuce [online]. 2010. Metodický portál RVP. <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/9879/TYPY-PORTFOLII-A-JEJICH-VYUZITIVYUCE.html/>

Kicken, W. Portfolio use in vocational education. Helping students to direct their learning [online]. 2008. www.ou.nl/documents/40554/111694/Thesis_Kicken_V7_2008.pdf

Mason, J. The VET e-Portfolio Roadmap: a strategic roadmap for e-portfolios to support lifelong learning [online]. 2009. www.academia.edu/2788650/The_VET_e-Portfolio_Roadmap_a_strategic_roadmap_for_e-portfolios_to_support_lifelong_learning

Publikace E-portfolio competency recognition and accreditation framework

Publikace Career management skills

Publikace Dobrovolnictví

Informace o dobrovolnické činnosti a Evropské dobrovolné službě na webu www.naerasmusplus.cz

Webové stránky Národního centra Europass Česká republika www.europass.cz

Webové stránky Národního referenčního bodu pro zajišťování kvality odborného vzdělávání v České republice www.eqavet.cz

Údaje o této iMetodice

PROJEKT MODERNIZACE ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ. Portfolio dovedností žáka jako nástroj lepšího vstupu absolventů na trh práce [online]. Praha: Národní pedagogický institut České republiky, 2020. iMetodika. Dostupné z: <http://imetodika.cz/portfolio-zaka.html>.

Materiál vznikl v rámci projektu [Modernizace odborného vzdělávání \(MOV\)](#), který byl spolufinancován z Evropských strukturálních a investičních fondů a jehož realizaci zajišťoval Národní pedagogický institut České republiky.

Elektronická knihovna www.imetodika.cz je místem pro studium metodických textů zaměřených na modernizaci odborného vzdělávání.

Materiál je pod licencí Creative Commons [CC BY SA 4.0](#) – Uved'te původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.